

ÉSZAKMAGYARORSZÁGI HÍR

*A „Király Lajos” Eszperanto – Baráti Kör Tájékoztatója
Miskolc*

2009. Július-Augusztus

4. évfolyam 46 - 47. szám

Nyár	3
A Nap, Hold és Csillagok.....	4
A Rózsaszírom	7
Tanítás	10
Magyar Ortodox Templom.....	11
Magyar Orthodox Egyházi Múzeum.....	12
VICCEK	17
A csacsi	18
A lúdhús elkészítésének módjai	20
Az Avasi Templom	21
A templom berendezése	21
A TÁRSADALOMNAK NYÚJTOTT SEGÍTSÉG	25

Nyár

„Nyár van, nyár!
Szól a kakukk már!
Eszteendőre, vagy kettőre,
Tiéd leszek már.”

Énekeljük a szép régi magyar nóta szövegét, mert a legtöbb esküvő nyáron zajlik itt a mi szűkebb hazánkban. Augusztusban minden évben bemutatják a „Matyó esküvőt”, ezt a bájos szép népszokást a régióinkbeli Mezőkövesden, a „Matyó-földön” Előző években írtunk a mezőkövesdi augusztus 20-i rendezvényekről, ezért most nem a nevezetes esküvőt mutatjuk be majd, hanem újságunknak ez a száma más nyári csemegéket kínál majd. Mindenek előtt, tehát a jó programokhoz jó időt és kellemes partnereket is kívánunk.

Nyári olvasnivalóként ajánljuk újságunk sok egyéb cikke közül a szerelmi történetet, a miskolci Ortodox templom és az Ortodox Egyházi Múzeum meglátogatását és a humoros történeteket. De, régóta ismert már, ahol süt a nap, ott van árnyék is. Felhívjuk a figyelmet a veszélyekre is a nyár élvezete során, melyekre odafigyelni, és melyeket elkerülni érdemes.

Javasoljuk:

Felhevült testtel ne ugorjanak hűvösebb hőfokú folyó vagy állóvízbe – folyóba, tóba, vagy tengerbe,

ne tartózkodjanak sokáig meleg vízű fürdőben a tűző napon

ne tegyék ki testük bőrét az égető napsugaraknak napolajok, krémek használata és az időnkénti hűvösebb helyre vonulás nélkül,

a gyümölcsöket célszerű megmosni fogyasztás előtt,

az új-partner kapcsolatnak is megvannak a maga veszélyei - használjanak óvszert, elkerülni a nem kívánt veszélyt!

Mindig tisztálkodjanak megfelelően! Ide kell érteni azt is, hogy strandon (L: néplavor!) történt fürdés után alaposan mossák le a testüket otthon és mossanak haját is, hogy elkerülhessék az esetleges bőrfertőzéseket. Ilyen lehet például az ekcéma, melyet ilyen helyen könnyen össze lehet szedni, de nehezen lehet tőle megszabadulni. Ha mégis azt tapasztalják, hogy a bőrük erősen viszketni kezd és vérbő alapon ülő gombostűfejnyi, később nedvezésbe átmenő hólyagocskák jelennek meg testük bármely részén, ne vakarják (mert ez által a körmükkel továbbvihetik a fertőzést), hanem azonnal forduljanak szakorvoshoz. Ez egy bőrelváltozás, melyet allergiás betegségként tartanak nyilván. De jó tudni róla, hogy bár a kiütéseknek a savója később pörkké szárad, még akkor is viszketnek a testnek ezek a vörös foltjai. Vegyi-fizikai ártalmak és mikrobák okozhatják. Leggyakoribbak a kívülről ható vegyi ártalmak. Úgy tartják, hogy főleg a kézen és a lábon fordulnak elő, de ha már szóródik, az egész test bőrén megjelenhetnek a kiütések.

Reméljük, hogy bár ezekről a veszélyekről ezerszer hallhattak, olvashattak már, mégsem kerülnek el a figyelmüket és eléggé óvatosak lesznek velük szemben.

Kellemes nyarat, jó szórakozást kívánok mindenkinek a „Király Lajos” Eszperantó-baráti Kör nevében!

Pásztor Lászlóné

Pásztor Adri

A Nap, Hold és Csillagok

Erzsike ötven éves volt, amikor huszonöt évi házasság után férje meghalt és ő egyedül maradt a nagy családi házban. Gyermeük nem volt. Nagyon hiányzott neki a társ, minden olyan sivár, üres, színét vesztett lett egyszerre, nem találta a helyét. Hiába vette körül ezer pompájával a nyár, neki minden, kietlennek tűnt. Egyszer, a gőzfürdőben megismerkedett egy asszonnyal, aki beszélt neki az eszperantó nyelvet beszélők nagy családjáról. Elmondta, hogy bár neki sincs családja, még sincs egyedül, mert az eszperantistákhoz tartozik. Hívta Erzsikét oda hozzájuk.

Erzsike beiratkozott egy természetjáró csoportba és egy nyelviskolába megtanulni azt az idegen nyelvet. Sok ismeretségre, új barátokra tett szert mindkét helyen. Élete új értelmet nyert.

Nemsokára megismerkedett egy eszperantistával, akivel jól megértették egymást és hamarosan házasságot kötöttek. Most már együtt jártak kirándulni, társaságba, színházba, múzeumba, jártak táncolni is. Károly az új hitves, aki mérnök volt, sokat segített a házimunkákban, és kedvtelésként szabadidejében festeggett természeti képeket. Erzsike a házimunkák letudása után hímezgetett és faragott. Igazi művészek voltak. Eljártak különböző írók és művészek összejöveteleire is.

Már egy éves házasság volt, amikor egy ilyen összejövetelel feltűnt egy idegen, akit eddig még nem láttak. Megtudták, hogy a csak számukra ismeretlen ember ismert újságíró, író, költő, műfordító, aki a megjelenő könyveit saját rajzaival illusztrálja. Gábor az idegen, szimpatikusnak tűnt Károlynak, meghívta magukhoz vendégségbe. Aztán ezt a meghívást több is követte. Gábor szívesen jött mindig.

Erzsébet asszonynak feltűnt, hogy a vendég soha sem hoz virágot vagy egy üveg italt, mint ahogy az vizitkor szokás. Felé kissé mindig meghajol és kézfogással üdvözlő mindkettőjüket az összetétegeződés óta is, modora kissé szertartásos. Gábornak tetszettek Örsze asszony hímezései és groteszk arcú faragott állatkái, melyek végül egy közeli gyermekotthonba kerültek a gyermekek örömeire. Azt mondta új barátjuk, hogy az állatkák hasonlítanak az emberekre és mégis nagyon mókásak. Erzsike örült az elismerésnek és lassan ő is megbarátkozott férje korábban egyáltalán nem szimpatikus új barátjával. Aztán azt vette észre, hogy várja barátjuk érkezését, a meleg erős kézfogást, mely olyan volt mint az övé. Kezdett bizalmat érezni iránta, és olykor megcsodálta magas homlokára lehulló deresedő szőke hajtincseit. Amikor kerek arcára tekintett és elfogta rajta pihenő csillogó szeme tekintetét, arra gondolt, a Nap, Hold és a csillagok a Földre leszállva mintha mind ezen az

arcon pihennének. De Gábor mégsem jött soha üres kézzel. Elhozta megmutatni rajzait, frissen írott verseit, könyvei kéziratait. Várta és mindig örömmel fogadta a véleményüket. Különösen sokat adott Erzsike véleményére. Előfordult, hogy az új regény kéziratát egymás mellett ülve olvasták. Olykor összenevettek. Ilyenkor mindketten kipirultak.

Aztán Erzsike is leült és összegyűjtve régi emlékeit, megírta első novelláskötetét.

Kiadásánál Gábor bábáskodott. Az író-olvasó találkozón is Gábor mutatta be az új művet az olvasóknak. Jutalma egy puszi lett Erzsikétől. Mindketten elveresedtek, melegük lett, de lehet, hogy csak a terembeli nagy meleg miatt. Gábor szeme melegen csillogott, de egy közbejött telefonbeszélgetés után meghívásukat az ünnepi vacsorára mégsem fogadta el. Mondta, elfoglaltsága miatt sürgősen haza kell utaznia.

Következő találkozásuk már nem volt olyan felhőtlenül bensőséges, mint korábban. Valamilyen feszültség lengett közöttük. És ezután Gábor már nem kereste annyira a találkozást velük. Erzsike kezdte észrevenni, hogy Gábor hiányzik neki. A korábban megadott e-mail címre hiába küldött üzenetet, választ nem kapott. Amikor találkoztak, szóvá tette ezt és hogy csak a férjét üdvözli a névnapján, őt nem, és azt is, hogy sohasem beszél a családjáról, pedig ők szeretnének tudni róluk. Akkor Gábor felállott, szó nélkül elment. Ijedten nézett utána. Mit tettem, mit tettem? - kérdezte magától és sírva fakadt. Nagyon megszerette Gábort. Százszor is vigyázott a beszélgetések, pajtáskodások közben, meg ne sértse valamivel, túl ne lépje a határt, mert úgy gondolta ha Gábor nős, családos, a barátságát csak úgy tarthatja meg, ha ehhez tartja magát.

Aztán, Gábor visszajött egy szál fehér rózsát hozva Erzsikének, kezét csókolt, gratulált. Remélte, hogy mosolyt csal az arcára, és megbékél vele. Ez sikerült is neki. De ezután már semmi sem volt olyan mint régen. Gábor egyre többször maradt távol a művészek, írók összejöveteleiről, Erzsikének egyre jobban hiányzott. Már, már kínzóan érezte, hogy nem találkoznak. Ilyenkor elővette Gábor messze földről küldött képeslapjait és elnézte a nyúl farknyi üdvözlőt. Még ez a pár szó is jól esett neki. Rájött arra amit barátja már régen tudott, hogy ő belészeretett Gáborba. Neki már annyi is elég lenne, ha vele egy levegőt szívhatna valahol, csak tudná, hogy valahol ott van a közelében. De, ha találkoztak, megszapordtak köztük a kis nézeteltérések, veszekedések mindig valamilyen apróság miatt. Bármit írt Erzsike, Gábor sohasem találta jónak, mindig mindenben neki volt igaza. Erzsikét egyre jobban bántotta ez a lenézés, és a vélt leereszkedő mosoly még inkább keserítette, bántotta női hiúságát és őszinte meleg szívét is. Ha Gábor szólt hozzá, megremegett, alig tudott válaszolni. Aztán Gábor azt kezdte mondogatni, hogy ő nem ilyen barátságra vágyott Erzsikével. Erzsike megváltozott, ezért ő visszavonja a barátságát. Ez már túl sok volt Erzsike megbántott szerelmes lelkének. Bántotta a lelkiismeretét az is, hogy hiába veszi körül őt oly sok szeretettel a férje, amikor ő mindig csak Gáborra gondol, ő utána vágyakozik. Rájött, hogy amit érez az szeretet, szerelem, és olyan nagy, amilyent addig életében sohasem érzett. Egybeforrott benne a szeretet a barát iránt, a szerelem, és a sok önzetlen segítsége miatt a hála érzése. Ő is észlelte a változást, de ő úgy látta Gábor változott meg, csak nem ismerte az okát. De azt tudta, hogy a barátság nem egy papírlap, melyet elfogadásra oda lehet kínálni valakinek, aztán vissza lehet venni. A barátság a két fél külső és belső emberi értékein alapul, a kölcsönös szimpátián, a megértésen, nem pedig gögös leereszkedésen vagy pillanatnyi szeszélyen. Érezte, hogy egymástól eltávolodásukkal Gábor el fogja veszteni az ő őszinte meleg lelkét, és ezzel az esélyt, hogy még sok tiszta örömet adhassanak egymásnak. Nem tudta okát, miért nem beszélt Gábor a családjáról sohasem, bár egyszer mutatta a fényképüket. A felesége és három kis fia volt a családi képen.

Úgy gondolta, valamilyen nagy baj lehet a családjában, melyről beszélnie túl fájdalmas lenne. Talán, ezért olyan mogorva és elutasító a barátjuk, ha róluk kérdezi őt. Erzsike kereste magukat Gábor regényeiben, de sohasem találta meg. Úgy vélte, talán ők túl egyszerű emberek, akikről nem érdemes írni.

Aztán, amikor névnapján felhívta Erzsike Gábort, megtörtént a szakítás. Gábor az erősnek látszó férfi majdnem sírva követelte tőle, hogy mától kezdve többé ne keressék őt és ő se fogja megkeresni őket a társas összejöveteleken.

Erzsike, hogy megnyugtassa, mindjárt meg is ígérte, de a szíve majd meg szakadt. Érezte, mint tudta, hogy valami miatt Gábor bizonyára jól döntött, de ez a döntés mégis sokkoló volt számukra. Ezután már valóban nem találkoztak többé Gáborral a művészeti összejöveteleken. Az évek teltek lassan, egymás után.

Már a hetvenedik évükbe léptek, amikor Budapesten járva a METRÓ mozgólépcsőjén utazva Erzsike egy magas férfire lett figyelmes, akinek a korlátot fogó kezén két aranygyűrű fénylett egymás mellett. De, milyen arany gyűrűk! A férfi az ellenkező irányból, vele szemben utazott, hóna alatt egy nagy csomagot szorongatott és egy nehéznek látszó aktatáskát tartott a másik kezében. Magas homlokába egy ezüst hajtincs hullott, egykedvűen nézett maga elé. Amint a közelbe ért, Erzsike megismerte a gyűrűt a férfi ujján. Az arany sodronnyal és egymásba fonódó két rózságon levő fehér rózsákkal díszített gyűrűt ő vásárolta egy búcsún. Kettőt vett belőle, mert az árus azt mondta, hogy a világon csak az a kettő van belőle, mert a művész egy szerelmespárnak készítette, de mire készen lett a pár szerelme elmúlt. Az egyiket Gábor, a másikat Károly kapta. Gábor azt mondta, megőrzi haláláig. Károly is viseli a mai napig. Gábor nevével örömteli sikoltás hagyta el Erzsike ajkát. A férfi a hangra felkapta fejét és kutatón nézett rá. Boldog mosoly öntötte el kerek arcát és a haja tövéig elpirult. Megismerte barátait. De már csak egy kérdésre volt ideje: a címetek még a régi?- és az igenlő válasz után már el is tűntek egymás szeme elől.

Pár nap múlva könyvcsomag érkezett. Gábor két utóbbi regénye volt benne. Amikor találkoztak, éppen akkor jött a kiadótól. A csomagban két könyv volt. Az egyik Károlynak volt dedikálva, a másikat már az előszóban Erzsikének ajánlotta.

Ennek a könyvnek a címe: A Nap, Hold és Csillagok.

Olyan regény volt, amelyet sohasem írt addig. Életrajzi regény, melyben a saját életét írta le. Mindent úgy, ahogyan történt Erzsikével és Károllyal történt találkozására előtt és után.

Elsőszülött gyermekként látta meg a napvilágot. Édesanyja gyermekágyi lázban meghalt. Korán meghalt édesanyja pótlására apja még kétszer megnősült és így végül szerencsésen felnevelhette a fiát. Gábor korán nősült. Német származású tanárnőt vett feleségül. Felesége kívánatos szépség volt. Három szép fiúk született. Mindhárom egyetemét végzett, apjuk nyomdokaiba lépve, apjuk- anyjuk örömeire. Aztán, apjuk tanulmányútra küldte külföldre őket egyenként, majdnem egy időben mindhármat. A szülők öröme nem tartott sokáig. Mindhárom fiú egymás után, valamilyen baleset áldozata lett külföldön. Mind a három idegen földben nyugszik.

Felesége őt okolta fiaik haláláért. Azt mondta, hogy ő, az apjuk küldte őket a halálba. Idegösszeroppanást kapott. Sokáig szanatóriumban volt. Amikor hazatért, egy pici illatos levélke várta. Visszament Németországba – írta felesége, - mert férjével nem tud tovább együtt élni

Hiába küldött neki levelet, válasz nem érkezett. Nem tudta elérni. Felesége elhagyta, de hátrahagyta magatehetetlen anyját, akit neki a vőnek kellett ápolnia, ellátnia, gondoznia. El sem válhatott, mert nem tudta merre jár a felesége. Anyósát nem ápolta más asszonnyal.. Ekkor találkozott Károllyal és Erzsikével. Amikor nyilvánvalóvá vált előtte Erzsike szerelme, teljesen összezavarodott. Büszke volt először, hogy megszerette őt ez a tiszta lélek. De, gondolnia kellett barátja Károly helyzetére is. Nem dülhette fel barátai szép házastársi kapcsolatát, bár ő is fülig szerelmes volt Erzsikebe. Vívódásai közben egyszer csak váratlanul visszatért a felesége. Azt mondta: beteg, otthon akar élni haláláig. Kérte, férje fogadja vissza. Ekkor szakított kapcsolatot Gábor a házaspárral, mert ő aki olyan jó író volt, a maga életére nem talált más megoldást. Nemsokára feleségét a szép Hildét megoperálták mellrák gyanú

miatt. A műtét sikerült, mert még ő temethette el béna anyját 15 év múlva. Aztán öt év múltával ő is meghalt.

Anyósa és felesége halála után apja harmadik felesége költözött hozzá, hogy egyikük se legyen egyedül. Az idős asszony biztatta arra, írja meg hányatott élete történetét.

Gábor ezt a könyvét a neki legkedvesebbnek, Erzsikének ajánlotta:

- Erzsike, neked ajánlom ezt a könyvemet –írta, - ki nekem a Nap, Hold és Csillagok voltál, ki beragyogtad az egemet, vigaszt nyújtva minden időmben. –

Már homály ült a szobán, amikor Erzsike befejezte az olvasást. Csendesen becsukta a könyvet, hátradőlt a fotelben. Gáborra gondolt.

Amikor Károly bejött és lámpát gyújtott a szobában, kezébe adta a könyvet, olvassa el ő is. Elolvasása után már tudták azt, amit addig csak éreztek, hogy Gábor volt az egyetlen igaz barátjuk, akit sohasem fognak elfelejteni.

Adri Pásztor

A Rózsaszírom

A házaspár békésen, boldogan élt, egymást szeretettel segítve. Azonos kedvteléseik voltak: kis kertjükben virágokat termeltek: az asztali vázába és a temetőbe szeretteik sírjára.

Kiránduláskor élvezték a szép tájakat, de már nem kapaszkodtak fel a magas hegyek tetejére, hogy onnan tekintsenek le az alant csörgedező és csalánossal övezett patakra. A tóparti mezőn még szedtek vadvirágokat, de az erősebb szárúakat már nem tépték le lakásuk díszítéséhez.

Rövid sétákat tettek és szerettek üldögelni a virágos parkok padjain. Akkor mosolyogva nézték a labdázó, biciklizni tanuló cseppsegeket.

Egyszer Erzsike megkérte Károlyt, látogassanak el a hegytetői Vadasparkba. Az oda vezető út mentén régen légzőszervi rehabilitációs – szanatórium működött. Ennek egykor ő is az ápolója volt, amikor ott az asztma miatti szenvedésén próbálták segíteni. Az út oda-vissza, át a hűs fenyves erdőn, kellemes volt.

Haza érve meglepődve látták, hogy levelet hozott a posta. Régóta nem kaptak már levelet senkitől. Feltette a szemüvegét Erzsébet asszony, hogy meglássa, honnan jött a boríték. Nem volt rajta feladó. De a címzés módjáról már tudta, ki küldte a levelet. A szíve egy nagyot dobbant, aztán gyorsabban vert tovább.

A kinyitott levelet odaadta Károlynak a férjének, olvassa ő először, miért és mit írt a küldője. Már esti homály borította a szobát. Világosságot kellett csinálni.

Károly nem olvasta el a levelet, visszaadta azt Erzsikének. Olvassa el Ő, aztán mondja el, mi van benne. Már nem emlékezett a küldőre. „Ki írt, ki ő és mit írt?” – kérdezte fáradt kíváncsisággal.

„A barátunk, Gábor, az újságíró: Szeretne látni bennünket. Eljönne meglátogatni, ha mi is szeretnénk találkozni vele.” – csicseregte Erzsike asszony.

„Igen, igen, - mondta a férj – jöjjön, régóta nem találkoztunk már senkivel. Mennyi ideje hogy utoljára találkoztunk vele? Ó, lehet 10 éve vagy valamivel több is talán?”

Másnap Károly elküldte a válaszukat: „Jöjjön Gábor, várni fogják a peronon”

Eljött az utolsó előtti nap. Egész nap süttő-főzött Erzsébet asszony. Károly azt mondta: úgy készül, mint mások esküvő előtt szoktak. Erzsébet estére már nagyon elfáradt. Hamar ágyba bújott. Elalvás előtt még beszélgettek egy kicsit. Károly elmesélte: mennyire csodálta Erzsikét és Gábort, amikor egymás mellett ülve olvasták Gábor egyik akkor megjelent regényét. Az erdő szélén ültek a kőbánya felett, egészen alattuk ásított a bányaureg szája. Ültek és gyakran összenevettek, ha valamilyen érdekes része következett a könyvbéli históriának.

- „Mindketten nagyon makacsok vagytok és mégis mennyire megértettétek egymást! –

jegyezte meg elgondolkodva Károly.

- „Azért, az a megértés nem volt teljes”- válaszolta Erzsébet.

- „Igen, hála Istennek, mert így legalább megmaradtál az én imádott feleségem!”

- „En is nagyon, nagyon szeretlek Károlyom” biztosította őt Erzsébet. És, szeretettel ölelték át egymást.

Aztán Károly odahozta az albumot, hogy megnézzék milyen is volt Gábor, amikor utoljára látták.

Eljött a másnap, az utolsó nap, a nagy nap, régi barátjuk visszatérésének napja, az elveszett de visszavárt baráté. Párás reggelt köszöntöttek az első napsugarak.

Károly későn ébredt reggel. „Ó, az én kedveském még fáradt, még most is alszik” – gondolta szeretettel. Magára vette köntösét, majd halkán kiment a konyhába, hogy ne ébressze fel Erzsikét a kedvest. A reggelit tálcán kínálta a feleségének, de ő a frissen főzött kávé illatára sem mozdult meg. Károly letette hát a tálcát, s megpusztilta felesége arcát ébresztőül. Az arc hideg volt, a nyak és a kéz is. Elszörnyülködött, sírni kezdett. Együtt akart reggelizni a feleségével, de most egy falatot sem tudott lenyelni. Felöltözött és rohant az orvoshoz.

Amikor vele hazaért, ott várta már Gábor az otthonuk előtt. Csodálkozva, hogy a házaspár mégsem várja a vonatnál, egyenesen hozzájuk ment. Ott várta az újabb meglepetés, hogy csengetésre, zörgetésre csak a kutya ugatása válaszolt, senki nem jött kaput nyitni. Várt egy kicsit, aztán amikor az egyik szomszéd azt mondta, hogy Károly nem régen elszaladt valahová, Gábor kezdett rosszat sejteni. Talán beteg lett valamelyikük? Gondolta, vár még, s ha nem jön vissza Károly, hagy egy cédulát aztán elmegy. Nem sokáig várt, jött Károly az orvossal. Károly és Gábor egyszerre kapták meg az orvosi véleményt a halálesetről.

Amikor az orvos elment és elszállították Erzsikét, a két férfi egyedül maradt. Beszélgettek erről-arról, az élet furcsaságairól.

- Elmondanád nekem mikor jöttél rá, hogy kölcsönösen szeretitek egymást?- szegezte a kérdést Károly Gábornak, egy újabb csendet megtörve.

- Te tudad? - kérdezett vissza Gábor.

- Amikor rátok néztem, nyilvánvaló volt minden. – válaszolta Károly csendesen. Nos, mikor?

- Arra neked is emlékezned kell – válaszolta Gábor, aztán folytatta úgy emlékszek mindenre, mintha na történt volna:.

- Először a megnőtt szimpátia jeleit tapasztaltam meg.

Aztán következett az ajándék- gyűrű.. Ezt a különös, ritka ékszer,- éreztem, hogy viselnem kell, látod, most is az ujjamon hordom és viselni fogom mindhalálig. De, azért a teljes bizonyosság tudata azon a Karácsonyon tört rám, melyet egyszer nálatok töltöttem. December 23-án érkeztem hozzátok, mert szánkózást, téli örömeiket ígértetek. Akkor már régóta nem volt részem ilyenben. Nem tudtam ellenállni és elfogadtam a meghívást. Fát aprítótál cserépkályhákba történő tűzrakáshoz, mivel a vékony fába hamarabb kap bele a láng mint a vastagba. A tiltakozásod ellenére én is segítettem. Először fűrészeltük a nagyobb rönköket, majd hasábokat vágtunk belőlük, aztán vékony lapocskákat. Kimelegedtem, nyakamon kidagadtak az erek a szokatlan munkától. Erzsike hiába hívott bennünket, mert mi csak vágtuk, aprítottuk a fát. Aztán megjelent két szállal. Az egyiket neked adta, a másikat az én nyakam köré csavarta, majd az egyik végét bedugta kigombolódott ingem nyílásán. S akkor megéreztem pillantása kíváncsiságát: Vajon meddig vagy piros? A pillantás, és bőrömhöz érő ujjai megzavarták nyugalmamat, beleremegtem. Nem tudtam tovább folytatni a munkát. A fejsze kicsúszott kezemből és a cipőm mellett ért földet. Örültünk, hogy le nem vágtam vele a lábujjamat. Akkor azzal fejeztük be, maradjon munka még az új évre is. Miután lezuhanyoztunk, átöltöztünk, következett a vacsora: a nagy tál juhtúrós sztrapacska, a tetején sok tejföllel, pörccel, és az együtt elszopogatott borocskával. Aztán kártyáztunk, beszélgettünk sokáig. Éjelt ütött a fal órát amikor abbahagytuk. A szállásom a faragott bútoros szobában volt. Az ágy fejtámláját három gyermekfej díszítette. Eszembe jutottak a fiaim. Nagyon

elszomorodtam. Amilyen szeretettel vetette Erzsike az ágyat számomra; a dunyhát, párnát felrázogatva, szinte simogatva, nem győztem csodálni a rólam való gondoskodását. Hajladozó teste gyönyörű, kívánatos volt. A pantallóban a teste övtől lefelé egy szívhez volt hasonló. Ó, ha ez a szív az enyém lehetne, sóhajtottam magamban titokban, aztán el is szégyelltem magam a gondolat miatt. Hamar elaludtam, s úgy aludtam, mint akire angyal vigyáz. Huszonnegyedikén már talpon volt a ház amikor felébredtem. Te Károly, ugyanis reggel korábban keltél és befejezted a favágást. Reggelire várt bennünket Erzsike mazsolás csokoládés kuglófja és a meleg tej.

Utána kimentünk szánkózni a még beépítetlen hegyoldalra, mely a házatok mögött terült el. Az ég kéklett, a nap ragyogott, de az időnek foga volt. Kettő egy ellen, vívtuk a hógolyó csatát. Mindegy volt mikor milyen volt a páros: te Erzsikével, vagy mi a két férfi, az eredmény mindig döntetlen és nagy kacagás volt. És, hogy tudott nevetni! Csodálatos, csilingelő nevetése volt és tőle a szívem telve volt örömmel. Aztán jött a karácsonyfa díszítés. Ezt mi férfiak végeztük, amíg asszonyod főzött. A fa már csillogott, villogott az előszoba közepén, amikor bekapcsoltad a lemezjátszót. Az első tánc a tiétek volt. Öröm volt nézni, benneteket. Szépen jártátok. Összetáncolt pár voltatok. Az én szívem meg belesajdult: ó, ha én is átfoghatnám Erzsike derekát, ő, ha én is magamhoz ölelhetném őt legalább egyszer, ebben az életben. Álmom teljesülése nem maradt el. Új lemezt tettél fel és megkérdezted nem táncolnék- e most én a feleségeddel, mert neked dolgod van máshol a házban, melyet az ebéd előtt még el kell intézned. Ő, nem tudva milyen muzsika szólal majd meg, úgy állott előttem, mintha tangó következne. Én meg, a csárdás forgásában hogy el ne sodródjék, a hátát fogva irányítottam őt. Ekkor megérezve remegő testét oly boldogságot éreztem, hogy meg se tudtam szólalni. Ő is hallgatott. Mindketten kipirulva, lelkesen jártuk ezt a vérpezsdítő magyar táncot. Hálát éreztem irántad, mert ezt a titkos boldogságot tőled kaptam. Te akartad, hogy táncoljunk.

- A boldogságot mindketten megérdemeltétek, és egyébként sem láthattuk a jövőt.- szolt közbe Károly. Én ezt a táncot szántam karácsonyi ajándéknak nektek.

Utána Gábor folytatta a vallomást:

- Aztán, visszajöttél, a számnak vége lett és leültünk ebédelni. Távolléted alatt a faragott szoba ablakának sötétítő fatábláit behajtottad. Csak annyira voltak nyitva, hogy a résen keskeny sávban átszivároghasson a kinti fény. A csillár gyertyái égtek, fölénk tengerzöld üvegbúra borult. Az asztalon ott illatozott Erzsike illatos, nagy habú borlevele. Te, a ceremónia mester egészen elvarázsoltál. Addig nem ismertelek Károly erről az oldaladról. A beszivárgó fény azt a hatást keltette, mintha a betlehemi csillag fénye hullana ránk. Aztán következett a fenséges sajtos - fondü. S amikor Erzsikével egyszerre nyúltunk villánkra szúrt pirított zsemlecskénkkal az olvadt sajtba, remegő kezünk pár pillanatra összeért. Hirtelen mind a ketten és te harmadiknak a sajtos tál fölé hajoltunk, hogy beszívjuk a sajt illatát és elrejtjük a meghatottságtól könnyharmatos szemünk csillogását. Még most is úgy gondolom: mi voltunk a három pásztor, kiket a betlehemi csillag vezérelt el akkor oda, hogy megismerhessük a Karácsonynak ezt, a számunkra megújrázhatatlan csodáját.

De ezzel ez a csoda véget is ért, mert megcsörrent a telefonom. Az ápoló hívott, mert anyósom hirtelen rosszul lett, kórházba kellett vinni és sürgetett, hogy jöjjenek haza azonnal. Még aznap este visszautaztam, de ez a csodás karácsony már az enyém volt. És olyan szép volt, melynek boldogságát mostanáig nem akartam megosztani senkivel.

Látod? Nem csak a boldogtalan ember hallgat, hallgathat a boldog is.

A te csillagod miatt döntöttem úgy, hogy abbahagyom ezt mi a szép baráti kapcsolatunkat. Fáj, nagyon fáj, de nem vehettem el őt tőled Erzsikét. De most, hogy már apám harmadik felesége is meghalt és teljesen egyedül maradtam, újra ez a csillag vezérelt el hozzátok.

- Igen, az élet már csak ilyen. Akkor te hagytál itt bennünket, most Erzsike ment el. Csak egy rövid földi létre találkoztatok. De ennek is köszönhetem, hogy lelke fájdalma lassan elcsitult

és nekem ő az élet legszebb ajándéka volt.

- Te is az voltál neki - állította meg Károly visszaemlékezését Gábor. – Írta nekem egyszer ezt Erzsike.

- Igen, nagyon szerettük és tiszteltük, jól megértettük egymást és veled is. Ha akarsz, jöjj el máskor is - hívta Gábort Károly.

Búcsúzva, könny csillant meg Gábor szemében, mert visszaemlékezett az albumra, melyben utoljára az ő fényképét látta Erzsike.

Hamarosan eljött a temetés napja. Sokan álltak a sír körül. Eljöttek a távoli unokatestvérek, régi kollégák, szomszédok, a hegyászó- és az eszperantó klub tagjai és sok más ember, akik ismerték, szerették őt. A pap sokáig beszélt az elhalt jószívűségéről. A temetőszolgák már kezdték hordani a virágokat a sírra. Mindenki fekete ruhában volt, kivéve Gábort. Ő abba a ruhájába öltözött, melyet egyszer Erzsike megdicsért: galambszürke öltöny, sötét-kék színű inggel, ezüstszürke selyem nyakkendővel, szürke cipő volt akkor és most is rajta.

Az énekkar már az utolsó zsoltárt énekelte, amikor valahonnan egy színes tollú madárka érkezett és pihenni rászállt a sírkőre. Minden szem a madárkát figyelte. A könnyek felszáradtak, az emberek elmosolyodtak magukban.

A madárka pedig eléggé kipihenve magát, kicsípett egy szirmot a Gábor által hozott koszorúcska egyik fehér rózsájából és hamarosan elrepült vele.

Az eseményen mindenki csodálkozott. Gábor gondolt csak arra, hogy a madárka most vitte el az utolsó emlékét a késői, és eltemetett szerelmének.

Jobbágy Károly

Tanítás

Aki szeret,
annak
varrd fel a szakadt gombját,
mert könnyen
meglehet,
hogyan felvarrja más.

Aki szeret,
annak
hallgasd meg baját, gondját,
mert könnyen
meglehet,
hogyan meghallgatja más.

Aki szeret,
azzal
sose légy morc, goromba,

mert könnyen
meglehet,
hogy rámosolyog más.

Aki szeret,
szeresd!
s öleld meg naponta!
mert könnyen
meglehet,
hogy megöleli más.

És akkor
- hidd el! -
nem ő a hibás.
(Küldő: Böde Józsefné)

MISKOLC

Magyar Ortodox Templom

A miskolci Szt. Háromság magyar ortodox templomot a törökök elől idemenekülő görög nyelvet használó kereskedők építették Adami János olasz származású építésszel késő barokk (copf) stílusban. A templom építését 1785-ben kezdték el, és 1791-ben szentelték föl az ikonosztáziont, amely általános vélemény szerint Közép-Európa egyik legnagyobb és legszebb ikonosztázionja: 16m magas és több mint 87 képet helyeztek el rajta. Az ikonosztázion képeit a barokk stílus jellemzi, nagy részüket Kuchelmeister Antal bécsi mester festette (aki a freskókat is készítette 1807-ben), de görög és szerb mesterek is dolgoztak a képeken, akiknek nevét nem ismerjük. A templombelső fa díszítését Jankovics Miklós egri faszobrász készítette. Az ikonosztázion szervesen kapcsolódik a templombelső teréhez, és teljes egységet alkot vele. Az oltár csak istentiszteleteken látható, amikor a középső ún. „királyi ajtót” kinyitják. A legelső sorban ószövetségi jeleneteket festettek meg. A következő sorban a királyi ajtótól jobbra a Krisztus, balra az Istenszülő képe látható. Mellettük az egyház és az egyházközség legtiszteltebb szentjei. A következő képsorok az egyház főbb ünnepeit ábrázolják, amelyek többségükben megegyeznek Jézus életének jelentős eseményeivel. Az ikonosztázion tetején a Kálvária jelenete utal az oltáron megújuló áldozatra. A félkörben apostolok, próféták és vértanúk képeit festették meg. A templom nevezetessége még az Ahtirszkaja Istenszülő képe, amelyet a hagyomány szerint II. Katalin cárnő ajándékozott a templomnak.

/A Szent Háromság Templom ismertető szövegét- 2009. jún.3-án kaptuk az Ortodox Muzeumban dr. Kárpáti Lászlótól/

Dr Kárpáti László
MISKOLC

Magyar Orthodox Egyházi Múzeum

/Tájak-Korok-Múzeumok Kiskönyvtára 380./

A Magyar Orthodox Adminisztratúra is a miskolci Hermann Ottó Múzeum összefogásával, közel egy évtizedes előkészítő munka eredményeként 1986 decemberében nyílt meg Miskolcon a Magyar Orthodox Egyházi Múzeum. A hazai orthodox egyházak közül a szerb rendelkezik tudományos és művészeti gyűjteménnyel, amely Szentendrén található.

A miskolci múzeum a – görög alapítású – magyar egyházközségek liturgikus művészetét és kulturális örökségét hivatott bemutatni. A gyűjtemény az egykori nagyírú miskolci görög iskola épületében, a Deák tér 7.sz. alatt kapott helyet. A mértéktartóan elegáns külsejű késő barokk épületet Jankovics Ferenc, gazdag miskolci kereskedő saját költségén építtette a 18. század utolsó harmadában. A kereskedőkompanyia és az egyházközség által fenntartott iskola 1805-ben nyitotta meg kapuit. A megyei tanács áldozatkészségének köszönhetően megújultak az épület homlokzatai és hangulatos belső terei a közelmúltban.

A Magyar Orthodox Egyház napjainkban Budapest székhellyel hat egyházközséget és három filiát foglal magába. Joghatósága kiterjed a magyar és orosz egyházközségekre, főhatósága a Moszkvai Patriarchátus. A világon közel 200 millió hívőt számláló orthodox egyház tagjainak számokban alig kifejezhető parányi kisebbsége él hazánkban és ennek is csak egy hányada magyar nemzetiségű.

Az Egyház őrzi a 17-18. században letelepedett magyarországi görögség kulturális, lelki és egyházművészeti örökségét is. Jó néhány korábban egészen, vagy részben görög egyházközség temploma ma már csak nevében őrzi az alapítók igazi kilétét.

Tisztelettel kérjük látogatóinkat, fogadják múzeumunk kiállítását úgy, hogy az a magyar kultúra egy kevésbé ismert, de annál gyakrabban félreértett részét mutatja be, nemzeti, kulturális önismeretünk árnyaltabbá tételének igaz szándékával.

A történeti Magyarország területén egykor 32 görög alapítású egyházközség volt, s a szerb egyházi fennhatóság ellenére viszonylagos önállóságot élveztek. Természetes elmagyarosodásuk mellett többször tettek bizonyosságot hithűségükről is. Egyedül ezen görög közösségeket foglalkoztatta a magyarosodással járó lemorzsolódás gondja. Őszinte lelki igényeikről és hazafias érzelmeikről *liturgikus könyvfordításaik* tanúskodnak.

Ezek közül a legfontosabbakat kiállításunk bevezető egységében láthatja a látogató: így Miskolci Istvánnak Mogila Péter katekizmusából készített fordítását, amely 1791-ben Pesten jelent meg. Georgievits Áron győri kiadású kétnyelvű /görög-magyar/ katekizmusát /1744/, a Steriady Theodor Evangéliumok, epistolák és szentek élete /Vác, 1802/, és Popovics János, néhai karcagi lelkész imakönyve /Nagyvárad, 1861/ c. kiadványokat. Ugyanitt láthatók azok az értékes kézírásos és nyomtatott görög könyvek, melyek a nagy múltú miskolci görög iskola gazdag könyvtárából származnak más iskolatörténeti dokumentumokkal egyetemben.

A sok megpróbáltatáson átment görög egyházközségek kánoni helyzetének rendezésére csak 1949-ben kerülhetett sor, amikor azokat a Moszkvai Patriarchátus joghatósága alá fogadta és hozzájárult a magyar liturgikus nyelv használatához.

Az *ikonfestészet* kifejezési eszköztárát, jelképrendszerét szigorú kánonok szabályozták. A festők az apró részleteket is rögzítő szöveges, vagy illusztrált festőkönyvek, az ún. *hermeneiák* előírásai szerint dolgoztak, ezek hiányában – aranyszabályként – az egyház által is elfogadott és megerősített legjobb hagyományt követték. A középkor folyamán kialakult a templomi ikonok elhelyezésének meghatározott rendje, az ókeresztény templomok szentélyrekesztőjéből pedig megszületett a szentélyt a hajótól elválasztó *ikonosztázion*, mely

az egyes ortodox egyházakban a nemzeti hagyományoknak megfelelően – mint maga az ikonfestészet is - némileg eltérő utakon fejlődött. Miután az önálló egyházakat teljes hittanításbeli egység fogja össze, ennek megfelelően az ikonoknak is – felirataik nyelvétől függetlenül – ugyanazon egyértelmű jelentést kell hordozniuk.

A történeti Magyarország területén a 18. század végéig csak provinciális ikonfestő műhelyek működtek, az igényeket többnyire meghívott vagy vándor festők elégítették ki. A 18. század végéig orosz könyvárusok is foglalkoztak ikonokkal való kereskedéssel. A nagy múltú középkori szerb egyházművészet felélesztésében – különösen a 18. század közepén és annak második felében - jelentős szerepet játszott az ukrán könyvgrafika és a délvidék kolostoraiban és templomaiban megforduló szerzetesfestők tevékenysége.

Érdekes jelenségként az 1760-1790 közötti időszakban, amikor már a metabizánci hagyomány és a középeurópai barokk művészet egymásra találása megtörtént, egy kis műhely tevékenysége megfordítani látszott az idő kerekét. A gótikus eredetű ráckevei Nagyboldogasszony-templom falképeinek megfestésére Moszkopoliszból érkezett egy néhány mesterből és azok segédeiből álló festőbrigád, 1765-71 között elkészültek a templom, majd a hozzá kapcsolódó Keresztelő Szent János,- ill. Szent Kozma,- és Damján-kápolna kifestésével. 1772-ben már Székesfehérváron dolgoznak, 1774-ben befejezik a templom gyönyörű falképciklusának munkálatait. E néhány év alatt ez a kis közösség számos ikont is festett, melyekből néhány szép darabot múzeumunk gyűjteménye is őriz.

Jellegzetességük, hogy nem vesznek tudomást az uralkodó barokkról, tábláikról a tradíciókhoz való feltétlen ragaszkodás sugárzik. Ikonjaik rendkívül szigorúan komponáltak, ugyanakkor rendkívül színesek: sok kéket, vöröset, okkert használnak és a drapériákon szívesen alkalmaznak arany és ezüst ornamenseket. A középső kiállító terem nagyméretű *Szentháromság /Mária megkoronázása/ választott szentekkel* ikonjukon mindezek a stílusjegyek együtt láthatók. A műhely tevékenységének emlékével a legtöbb magyarországi orthodox templomban találkozhatunk. Vezetőjük, Theodor Gruntovics /Theodor Sina Krudi / keze munkáját feltehetően az igényesebben megfestett táblák őrzik. Átmeneti stílus jellemezte az ugyancsak makedovlach származású festő; Jovan Csetir Grabován munkáit. Valószínűleg neki tulajdonítható az a vászonra festett, *az Isten anyja megkoronázását* ábrázoló ikon, melyen a kompozíció szerkezetét egy stilizált ikonosztázion keretépítmény adja. Egy szignált ikonja a miskolci orthodox egyházközség tulajdonában van. A már említett orosz-ukrán hatás meghatározó erővel hatott a 18. század második felének mestereire. A kijevei barlangkolostor, a Lavra festőműhelyének kisugárzása rendkívül erős volt. A 17. század végétől rendszeresen felkerekedő orosz könyvkereskedők, az „Orthodoxok Vigasztalói” a liturgikus könyvek mellett többnyire ún. kisméretű, magánajtatosság céljára készült ikonokat hoztak nagy számban magukkal. Ezek többnyire ún. festőfalvakban készültek, ahol a lakosság nagyrésze háziiparszerűen foglalkozott ikonfestéssel. Az említett falvak közül Paleh neve érdemel külön említést. Az ikonok többségét különböző csodatevő *Mária-kegyképek* kópiái, valamint egy jellegzetes, többszintű típus képviseli. Ez utóbbi kevés színnel, vonalasan megoldott miniatűr ünnepjeleneteket és ún. választott szenteket ábrázol. A kvalitásosabb 18. századi orosz ikonok a Fruska Gora szerb kolostorainak orosz ikonfestőitől származnak. Kiállításunk *Kilenc Angyali Rend* témájú érdekes ikonja Pável Nenadovics karlócai érsek megrendelésére készült Besenovo kolostora számára 1757-ben.

A nagyméretű ikon ó és újszövetségi elemeket és témát: a Teremtés és az Apokalipszis bibliai szövegeinek angyalokkal és arkangyalokkal kapcsolatos eseményeit dolgozza fel. A szerb megrendelő igényének megfelelően az ismert Mária megkoronázása jelenettel egészíti kompozícióját az ismeretlen ikonfestő. Orosz munka a „*Mi Urunk Jézus Krisztus nem kézzel festett képe*” típusú ikon, mely a hagyomány szerint maga Jézus által önnön arcához érintett kendőt ábrázolja, melyet Abgarosz edesszai urakodónak küldött. Ezt az ikontípust görög szóval mandylionnak, oroszul obrusznak is nevezik. Mindkét szó jelentése kendő. Az

ismertebb témájú Szent Miklóst életének jeleneteivel együtt ábrázoló ikonunk mellett látható az „*Eléggetetlen Csipkebokor*”. A téma Mária örök szüzességének és az ószövetség mózesi kinyilatkoztatásának párhuzamán alapul. Különösen az orosz ikonfestészetben kedvelt típus. Kiemelten kell említenünk gyűjteményünk legszebb darabját, a kréta-velencei körből származó *Szenvedő Istenanyja ikont*.

A *középső, s egyben legnagyobb kiállító térben* kaptak helyet a hazai görög alapítású templomok ötvösművészeti remekei. Az orthodox liturgia sok, - gazdag szimbolikával felékesített fémtárgyat használ, melyekből a múzeum értékes kollekción tár a látogató elé. Az ötvösművészeti emlékek többsége a gazdagon felszerelt oltárokról származik. Az Eucharisztikus Áldozat bemutatásának helyét minden korban a legkiválóbb művészeti alkotásokkal tisztelte meg a devóciótól áthatott ajándékozási szándék. A 17.-18. század zarándokainak kegyességét és igaz hitét dicsérik azok a puszpángkeresztek, melyek a Szent Hegy, Athosz, vagy a Szent Föld, Krisztus üdvözítő működésének, kereszthalálának és feltámadásának színhelyein járt jámbor zarándokok adakozó kedvének eredményeként kerültek Magyarországra. Hosszú évek kitartó munkájaként – többnyire varrótűből készült szerszámok segítségével készültek el azok a remek *miniatűr faragványok*, melyeket a zarándoklatok végeztével hazatérők – kevés kivételtől eltekintve – hazai ötvösök által foglaltattak ezüstbe, hogy ezek után e rendkívüli értékű darabok a templomok oltárasztalain kapjanak helyet.

A *faragott-foglalt keresztek* többsége a 17. század második felében keletkezett. A kereszt formában alakított fát vertikálisan és horizontálisan átfűrészelték, majd a már említett finom szerszámok segítségével kifaragták a jeleneteket. A latin kereszt formájú mezőket a nagy ünnepek számának, ill. a keresztre feszítés, valamint Krisztus Jordánban való megkeresztelkedésének / ritkább esetben Krisztus születésének/ jelenetével gazdagítva, azokat hangsúlyozva készítette el a többnyire név szerint ismeretlen szerzetes-faragóművész.

Az aszúrozott faragású keresztek egy csoportja a Meteora görög kolostoraiban készült. Az ötvös foglalatok három csoportba sorolhatók: az első jellegzetes balkáni munka, sok filigránnal, koráll-,igazgyöngy és zomácdísszel. A keresztszárakon és a talpon kötélfonatos tagozatok, gyakran az iszlám díszítőkincsétől áthatott stilizált növényi ornamentika kap helyet. A 19. században ezzel a hagyományos ízlésű formavilággal főleg szerb ötvösök dolgoztak. A második csoport némileg eklektikus képet mutat. A keresztszárakat filigrándíszek övezik, azonban már az éppen divatos középeurópai korstílus jegyeit viseli a szár és a talp. Ennek a típusnak szép példányai kerültek ki a pesti Pasperger ötvösdinasztia tagjainak műhelyeiből.

A kiállítás két legszebb darabja a hallatlan műgonddal elkészített *miskolci oltárkereszt*, mely mind méretével, mind részletrazdagságával a filigrános típus iskolapéldája. A *pesti kereszt* ezüst foglalatata hasonlóan remek munka / a szárvégeken ereklyetartókkal/, azonban szára és talpa különböző periódusok ízlését viseli magán.

Itt kell említést tennünk még egy gyönyörű – de faragott betét nélküli oltárkeresztről, mely egy kehellyel, valamint egy *püspöki hármassal gyertyatartóval / trikiriónnal / került a miskolci Szent Naum-kápolna tulajdonába, felirata szerint 1721-ben. A kereszt egyik oldalán maga a megfeszített Krisztus, hátoldalán a gyermekét karján tartó Istenanya egész alakja látható. A szárvégeken az evangelisták szimbólumai, illetve angyalok láthatók. A kiváló ötvösmunka készítője a legkülönbözőbb eljárásokat együttesen alkalmazta: öntött, trébelt, és vésett részletek, erősen stilizált alakok, változatos, keleties ornamentika, dekoratívan metszett feliratok adják a pompás összhatást. A díszítmények megisméklődnek a már említett kehely talpán és kupakosarán. Az együtteshez tartozó gyertyatartó öntött karjai között ezüstdrótból sodrott virágkompozíciók, korallágacskák, igazgyöngyök ragyogása fokozza a hatást.*

Ugyancsak importból származik az az ezüstkehely, amelyet a Tizenkét Apostol és Krisztus domborművű képmása ékesít. Talpán velencei városjegyet visel, bizonyítva a görög diaszpóra távoli központjai közötti egykori szoros kapcsolattartást. Ugyancsak velencei mester, Gavriil Jeromonach / szerzetespap / keze munkáját dicséri az *Evangeliumos könyv – veret, melynek finoman formált, nagy szakértelemről valló ezüst domborművei az itáliai művészetnek a szórványban élő görögség izlésére tett erős hatásáról tanúskodnak*. Ismeretlen balkáni műhelyből származik néhány aranyozot ezüst övcsat, valamint a gyöngyösi templom evangéliumának zomácdíszes veretei.

A hazai ötvösök sorát a nagyszebeni Schnell Péter nyitja. Fedelén késő reneszánsz domborított és vésett ornamensekkel díszített *szenstégtartó doboza* 1654-ben készült. A pest-budai ötvösök egész sora fáradozott a gyűjteményben látható kelyhek, „diszkoszok”, „csillagok”, „lándzsák”, *áldoztató kanalak, litiai készletek, tömjénezők, stb megformálásán*. Jellemző, hogy a hétköznapi rendeltetésű tárgyak, mint pl. a gyertykoppantók is magukon viselik a megrendelők igényességét, és egyben tükrözik gazdagságukat is. A legtöbbet foglalkoztatott mesterek sorában Müller Antal és József, Pasperger Ferenc, Schötzl József, Goszmann György és a miskolci Szombati Ferenc ötvösművész mesterjegyével találkozunk. Ugyanakkor szívesen rendeltek Bécsben is kegytárgyakat, amit egy 1807-ben készült zománc medailonokkal díszített áttört ezüst könyvveret is jelez. A kisebb létszámú, kevésbé tehető egyházközségek templomainak felszerelésében gyakoriak az önből készült gyertyatartók, tányérok és tálak, melyek a jóval drágább ezüsttárgyakat pótolták.

A múzeum kiállításán szereplő *metszetek* többsége 18. századi eredetű. Ezek egyrésze metszett vagy karcolt – olykor kevert technikájú – ikon, más részük az előbbi eljárással készült dúcokról nyomott ereklyekendő: *antimenzion*. A 18. század közepének kiemelkedője rézmetszője volt Hrisztofor Zsefarovics. Gyűjteményünk nemcsak lapjait, de egyik kiemelkedő munkájának, a *Szent Naum életének* jeleneteit, valamint a Moszkopolisz és Ohrid környéki tájat ábrázoló nagyméretű metszetének nyomódúcát is őrzi.

Grafikai kollekciónk nemzetközileg is számontartott unikális darabját az ikonfestőként ismert Theodor Gruntovics a moszkopoliszi Keresztelő Szent János születésére szentelt templom számára metszette. A mester eredeti makedovlach névformuláját / Theodor Sina Krudi / használta a lap szignálásánál, melyet a felirat tanúsága szerint 1767 szeptemberében metszett.

A szigorúan tagolt, szögletes és köralakú képmezőkbe komponált alakokat és jeleneteket fontos történeti információkat hordozó tájképi részletek egészítik ki. A metszetet Partheniosz szerzetespap buzgólkodásából és a híres Tirka kereskedő család Andreasz nevű tagjának bőkezűségéből rendelték. A felajánló szövegben Bécs neve készítési helyként szerepel, azonban a „vázolás” helyeként Velencét jelöli meg a felirat. Figyelemre méltó a pesti „görögvlach” testvériség költségén készült, Mária elszenderedését ábrázoló metszet, mely minden bizonnyal a templom felszentelési ünnepén osztatott szét a híveknek. Általában elmondható, hogy a könnyen terjeszthető grafikai lapok nagy befolyást gyakoroltak más műfajokra is, elsősorban az ikonfestészetre. A nyomtatott könyvek illusztrációi gyakran a hiányzó festőkönyveket pótolták és adtak a művészek számára megbízható ikonográfiai eligazítást.

A fejezet bevezetőjében említett másik – grafikai eljárással készült – együttes az *antimenzionok* csoportja. Az orthodox liturgia egyik legfontosabb tárgya. A többnyire tiszta lenvászonból készült ereklyekendő nélkül liturgia nem végezhető, a kendő minden esetben Krisztus sírba tételét ábrázolja.

A gyűjtemény liturgikus *textíliái* között öltözetek, azon belül felonionok / palástok /, epimanikionok /kézleők/, epitrachionok /stólák/, övek, valamint hímzett kehely és diszkosztakarók, nagytakarók és hímzéstöredékeik, aerionok, a nagypénteki sírba tételi szertartásnál használt halotti leplek, ún.*epitáfioszok* találhatóak. Ez utóbbiak közül kiemelkedik a miskolci templom tulajdonát képező remek hímzés, mely felirata szerint „Georgiosz

Pazdzinikolaosz Turka, Konsztandinosz Damzo, Andreasz Turka és Antoniosz Madzikosz tisztos kereskedők költségén és támogatásával 1760-ban Bécsben - készült. Több párdarabja ismeretes: a bécsi görög metropolia tulajdonában lévő darab 1752-ből, a pesti szerb templom építáfiosza 1750-52 között készült, ez utóbbi feliratában Hrisztofor Zsefárovics Zográf, míg a bécsi darab Franz Filler hímző mester nevét örökítette meg. Úgy tűnik, hogy a szarajevói régi szerb templom sírba tételi leple /melyet Jován Miletics kereskedő ajándékozott/, valamint az ugyanott lévő és ugyanezen személytől felajánlott azonos témájú hímzéssel ellátott függöny ugyanazon tárgycsoport egy-egy darabja. / Ugyane körhöz köthető még egy Bukarestben őrzött hímzés is./ A hímzett építáfioszok ikonográfiaailag Zsefárovics rézmetszetes *antimenziojának* ikonográfiai jellemzőit viselik. E munka 1731 és 1737 között keletkezett. A széles, bársony, bordúrral övezett középmezőt gazdag, leveles, indás ornamentika veszi körül. A fekvő téglalap alakú mező sarkaiban medailonokban foglalt evangélista képmások helyezkednek el. Középen a kinszenvedés földrajzi környezetének stilizált képe: Jeruzsálem látképével, a Golgota hegyével, a Gecsemáni kerttel, valamint Jézus /itt/ szarkofágszerű sírjával. A kompozíció tengelyében az üres kereszt áll két lándzsával. A sírba tétel jelenlétének szereplői szorosan összehajolva veszik körül a gyolcsba takart Krisztis testét, míg a kompozíció előterében két angyalt láthatunk a kenethozó asszonyok illatszeres edényeivel.

(1) Evangéliumos könyv - Maskopolis/ a 18. század második fele

(2) Epitáfiosz: Jézus sírbatétele /Bécs 1750 körül)

Dr.Kárpáti László

/A tájékoztató szöveget és a képeket Dr. Kárpáti László szerző engedélyével jelentettük meg./
Kérjük, ezt a tájékoztatót, vagy a Muzeumban kapható könyvecskéket kézben tartva látogassák meg ezt a kiállítást és élvezzék a kiállított tárgyi emlékek szépségét és értékét. Kellemes, tartalmas szórakozást kínálunk ezzel.

VICCEK

A krumpli

Az öreg arab már 40 éve New York közelében lakik. Szeretne a kertjében krumplit ültetni, de egyedül van, öreg és gyenge. A fia Párizsban tanul. Ír hát neki egy e-mailt.

Kedves Fiam, Ahmed!

Nagyon szomorú vagyok, mert nem tudok a kertemben krumplit ültetni. Biztos vagyok benne, hogy ha itt lennél, tudnál nekem segíteni felásni a kertet.

Szeretlek. Atyád.

Másnap az öreg e-mailt kap a fiától:

Kedves Apám!

Ne nyúlj a kerthez. Ott rejtettem el a "cuccot".

Én is szeretlek.

Ahmed.

Másnap hajnali 4-kor lerohanja az öreg arab házát a hadsereg, az FBI, CIA, a Ranger-ek és a

Nemzetbiztonsági Hivatal is. Átkutatják a házat és felássák az egész kertet, minden milimétert átkutatnak, de semmit sem találnak. Aztán reggel csalódottan távoznak.

Másnap az öreg arab újra e-mailt kap a fiától:

Kedves Apám!

Remélem mostanra már fel van ásva a kerted és ültethetsz bele krumplit. Sajnos csak ennyit tudtam innen tenni érted.

Szeretlek.

Ahmed

/Küldő: dr. Bikszády Ilona/

Nem kell igaznak lenni

Egy szegény zsidó elmegy a rabbihoz.

Panaszom van.

Megrakott szekérrel mentem az országúton. Szembejött velem egy gróf a négylovas hintóján.

Adj utat zsidó! – kiáltotta már messziről.

Forduljon vissza Ön gróf úr! Láthatja, a szekeremet a teherrel...

Ő visszatolatott.

De amikor mellettem elhaladt, hirtelen az ostorával arculesapott.

Igazam volt amikor arra kértem forduljon vissza?

A rabbi:

Igazad volt, de a zsidónak nemcsak igaznak szükséges lennie, hanem bölcsnek is.”

[Sörös Tivadar könyvéből (Teodoro S. Sxvarc) "Maskerado ĉirkaŭ la morto" / az eszperantó szöveget Teddy Maagan küldte Israelból, magyarrá fordította Pásztor Lászlóné]

A horgász

Egy pasas begipszelt lábbal horgászik folyóparton.

Egy sétáló kérdi:

- Harapnak a halak?
- Nem, csak elestem.- válaszolja a kérdező.
-

/Küldő: Ballán Mária/

A csacsi

Egy nap a paraszt szamara beleesett a kútba. Az állat órákon át szánalmasan bögött, miközben a paraszt megpróbálta kitalálni mit is tehetne. Végül úgy döntött, hogy az állat már öreg és a kutat úgyis ideje már betemetni; nem éri meg kihúzni az öreg szamarat. Áthívta a szomszédait, hogy segítsenek. Mindegyik lapátot fogott és elkezdtek földet hányni a kútba. A szamár megértette mire készülnek, és rémisztően üvöltöni kezdett, majd nemsokára elcsendesedett. Kis idő elteltével a paraszt lenézett a kútba. Meglepetten látta, hogy a szamár él, és minden lapátnyi föld után valami

csodálatosat művel. Lerázta magáról a földet, majd feláll a tetejére. Ahogy a paraszt és szomszédjai tovább lapátolták a földet a szamárra, ő lerázta magáról azt, és egyre feljebb lépdelt. Hamarosan mindenki ámulatára a szamár átugrott a kút peremén és boldogan elsétált!

Az élet minden fajta szemetet és földet fog rád lapátolni. A kútból kimászás trükkje, hogy lerázd magadról és tegyél egy lépést. Minden probléma egy újabb lehetőség a továbblépésre. Bármilyen problémából van kiút, ha nem adod fel, nem állsz meg! Rázd meg magad és lépj

egyet feljebb.

A szerző: „vaj” A Napvilág Íróklubból

A lúdhús elkészítésének módjai

Egy ember gondtalanul haladva
a szabadba',
vadludat látott, amint az a széllel harcát víjs.
Mivel éppen nála volt az íja,
- hogy ne legyen semmi híja –
beleillesztett egy nyilat.
Így már lőhetett volna nyulat,
de őt lebilincselte a tudat,
hogy elejthet itt egy ludat.
Mint akit a vadászszenvedély megvert,
megfeszítette a fegyvert.
Úgy irányította hegyét,
hogy célba vegye vele a madár begyét.
- Kérem az égiek kegyét,
hogy a ludat az asztalomra párolva tegyék –
szürte fogai között a szót,
és közben álmodozott egy jót.
Látta magát, ahogy nézi a tűzhely előtt,
amint a lelőtt
Szárnyas párolódok békésen.

- Testvérem légy résen,
még én sem
tudok elképzelni olyan lakomát,
ahol a ludat pároltan rakom át
a tányérom szélére.
Egy ilyen étkezés félére
- nincs mese –
ne gondolj te se! –
mondta a fivére, mert az jutott „eszibe”,
nem jobb-e ha a madarat a sütőbe teszi be.

Emberünk mégis párolta volna inkább a szárnyas oldalát,
és a párolt tetem fölött elénekelte volna bordalát.
Szerinte, ha egy ilyen madarat nyáérs furdal át,
annál nincs rosszabb fordulat.
Mivel nem tudtak dönteni,
elmentek a falu bölcse elé önteni
a problémát; párolni vagy sütni?
Vajon kit fog a válasz a nyeregből kiütni?
Meglátszik a bölcsön,
hogy az eszét nem úgy kapta kölcsön
- Pároljátok a felét, a felét süssétek,
ne egymást üssétek!
A fivérek nem bánták meg ezt a z egész heccet,

mert a bölcs válasza mindkettőnek tetszett.
Az ember, aki a nyilat hozta,
azt nyilatkozta
- Megint kezembe veszem a kormányzó rudat,
visszamegyünk és jól lelőjük a ludat.

De az égnek az a darabja,
aminek korábban a madár volt rabja,
a szárnyast nem foglalta magába se élve se holtan,
se sütvé, se pároltan.
(2006-07-20)

Küldte Kisspál János- Mezőkövesdről

Novotny Gyula

Az Avasi Templom

- **Folytatás –**
- **4.Rész-**

A templom berendezése

A királyi stallum

Szendrei monográfiájának a templom pusztulásával kapcsolatos közlésére tett megjegyzésünk után, mielőtt a templom történetét tovább vizsgálánk, közbevetőleg meg kell emlékeznünk azokról a berendezési tárgyokról, amelyek a tűzvész után a mai napig megmaradtak és a templomi életben szerepet játszottak. Azután foglalkozunk tovább a történeti eseményekkel.

A rendkívüli méretű égésben, összeomlásban, pusztulásban a csodával határos módon megmaradt a templom berendezésének legértékesebb darabja, az Országos Műemléki Felügyelőség Restaurátor részlege által 1980-1981 évben felújított és konzervált, a régi rendkívüli szépségében pompázó reneszánsz stallum, amely a II. világháborúban a templomot ért aknatakalat következtében szintén megrongálódott. Akkor sérült meg és hullott ki a stallum több értékes intarziája, mint pl. a zászlót tartó oroszláné.

A királyi ülőpad Bodorné Szentgály Erzsébet restaurátor által készített és az OMF részéről rendelkezésükre bocsátott legújabbkori művészettörténeti leírását és képekben való bemutatását a következőkben adjuk:

„A templom legrangosabb berendezési tárgya a frissen helyreállított, tölgyfából igényesen kifaragott, geometrikus intarziabetétes reneszánsz stallum. Művészi szépségén, nemes kivitelezésén túl ez a pompás bútordarab egyedülálló történeti értéket is képvisel

A művészettörténeti kutatás álláspontja az, hogy a stallum eredetileg minden valószínűség szerint a diósgyőri vár kápolnájában állt. A várat 1430 óta királynéi várként említik. Királyi eredetre utal a stallum rövidebbik oldalát lezáró oldalfalon látható liliomos zászlót tartó, koronás, fekvő oroszlán intarziás képe is. A reneszánsz stílus virágzása idején – amikor a stallum készült – Beatrix, Mátyás király felesége /1476-1492/, majd Candalei Anna, II. Ulászló neje /1492—1506/ voltak a diósgyőri vár tulajdonosai.

Mátyás Jagelló-kori firenzei indíttatású reneszánsz udvari művészet emlékei elpusztultak. Az avasi stallum az egyetlen bútordarab, amely középkori királyi palotáink berendezéséből napjainkig fennmaradt. Sőt: a királyi udvarból kisugárzó művészet e korból való hasonló tárgyi emlékeit is hazánk mai területén csupán az avasival rokon két nyírbátori stallum képviseli.

A helyreállítás célja azért a tárgy különleges értékének figyelembevételével az állagmegóvás és a reneszánsz építmény legtisztább formában való bemutatása volt. A stallumtól különválasztottuk a feltehetően 1700-as években készült könyöklőt és a rövidebbik oldal hátát borító virágos díszű fatáblákat, amelyek a népies festett asztalosmunkák rangos emlékeiként gondosan restaurálva a stallum közelében nyernek elhelyezést.

Eltávolítottuk a stallum helytelen és szakszerűtlen kiegészítéseit. A fenyőfából készült pótlásokat a főpárkány alsó deszkájának kivételével tölgyfára cseréltük. A tárgy egységes megjelenése érdekében az összes szerkezeti hiányt kiegészítettük. Az intarzia hiányosságait viszont sehol sem pótoltuk, csak a meglazult eredeti berakásokat erősítettük meg. Az új szerkezeti elemek intarziás díszét csupán a befoglaló formák bekarcolásával jeleztük.

A korhadt, rovarrágott faanyagot műgyantás itatással erősítettük meg.

A felület vegyszere tisztítása után konzerváló védőbevonatot kapott.

A szerkezet elemeit az eredeti facsapokon kívül új rézcsavarokkal fogattuk össze.

A helyreállítási munkák befejezésével bútorművességünk ez a csaknem félezer éves elsőrangú emléke ismét eredeti szépségében tárul a látogatók elé.”

A stallum 1975-ig Mózes-székként /papszék/ volt használatos. Ma a templom keleti /hátsó/ oldalán, a szentély részén, mellvédjétől elkülönítve, használaton kívül helyeztetett el, bemutatás céljából.

A fekete szék és egyéb berendezési tárgyak

A hagyomány szerint a XVI. századból való a déli hajóban elhelyezett „fekete szék” /háttámlás lóca/. Az eredetét 1670-ben kicserélték. Ekkor ugyanis „Dóri Ferenc uram ökegyelme a maga költségén egy új fekete széket csináltatván azon helyre tette örök emlékezetre.”Ez a hely pedig a szószékkal szembeni kőlab mellett egy szenvedélyes széker kapcsán jelöltetett ki. T.i.az a perbe vont Miskolczi János székének helye volt. /Szendrei J.1890.242./ A fekete székre még visszatérünk 1-2 jellemző fegyelmi eset közlésével.

A XVII. század berendezéséből megmaradt továbbá a szószék faragott kőből készült henger alakú lábazata, melyet 1670-ben szintén Dóri Ferenc adományozott. Ez az 1941-es felújításig rendeltetésének szolgált és amely a templom kőtárában, egyéb előző századokból való faragott kőmaradványokkal együtt megőriztetett és ott látható. Megmaradt néhány perselyláda és fedeles székelirat, amely részint a helyi múzeumban, részint a torony kiállítási helyiségében található.

A templomi padok és használatuk joga - A szegények asztala

A templom bútorzatának nagy része az 1941-es felújítás alkalmával szanálásra került, mert ülő padjai elavultak és kényelmetlenek voltak. Az új berendezés, mint erről már szólottunk, Szeghalmy Bálint tervei alapján készült el.

A színes motívumokkal ékesített mellvédes padok viszont felújítva helyükre, az északi és déli hajóba kerültek vissza.

Az eltávolított régi ülőpadok egyszerű, gyalult deszkáival mindvégig megőrizték a sok villongást kiváltó templomi ülőhelyek emlékét, amelynek letűnt világából idézünk néhány jellegzetességet.

A templomban a „székhelyek” felett a városi főbíró és a városi tanács rendelkezett és csak kiváló, érdemeket szerzett emberek és családjaik kaptak elismerés és megbecsülés jeleként u.n. szék-jogot. Ilyen eset volt a XVII. század végén Török István, a város főbírájának a székügye. Nevezett a törököktől hivatalánál fogva igen sok megpróbáltatást, rabságot szenvedett Egerben. Halála után, 1724-ben a tanács emlékezve a város hű fiára, özvegye és gyermekei részére a templomban egy-egy helyet adományozott, mondván: „Mivel édes atyjuk, néhai nemes Török István úr városunk mellett Egerben a török pogányságtól kemény fogságban tartatott és a tömlöcözést is alkalmas időben szenvedett ezen tekintetre és okokra nézve, megnevezett úr két leányuk, édesanyjuknak kimutatott templombeli székekben ez időtől fogva általunk confirmáltatnak egy-egy ülésekben.” /Városi Annales II.650./

A templomi padok a családokban rendes örökösödés tárgyát képezték. Az 1700-as évek legelején határozták el, hogy „a legnagyobb szék egy deszka hosszú és három személyre való legyen, hogy a meny, vagy férjezett leány addig rá járhasson a székbe, amíg az anya él. A székben pedig az ül első helyen, aki hamarabb jön. Az asszonyok a férfiaktól külön ültek. /Szendrei J.1890.397./ Miután a templomi székekkel kapcsolatban nagyon sok vita merült fel, az alapítók jogainak írásba foglalására 1708. XI.22-én „általános nagygyűlést tartottak a templomban.”

Az 1700-as évek elejéről való ez az édekes bejegyzés: „Rubi Istvánnának az Avas felől való ajtón belül, az hol azelőtt a szegények asztala volt, a kóláb mellett engedtetett egy ülés./Szendrei J. 1890.398./ Szegények asztala? Kik foglaltak mellette helyet és milyen céllal? Milyen kiállítású volt? Nem tudni. Erről a templomi bútordarabról mindössze annyit tudunk: Ez is volt!

A Consistorium fegyelmez

Bármennyire is nagy volt a templom befogadóképessége északi és keleti karzataival, mégsem tudott mindenki számára helyet biztosítani. Így fordulhatott elő az alábbi sajnálatos eset, melyet a Consistorium határozott és erőteljes, fegyelmező intézkedése követett. Idézzük a jegyzőkönyvi bejegyzést szó szerint:

„Ezen nemes Consistorium előtt eléggé megvilágosodott az: Hogy ezen folyó 1758 ik Esztendőben Pünkösöd Ünnepe másodnapján a mindön tudniillik mások különös áhítatossággal magokat az Úri Szent Vacsorának vételére készítették volna Jósvai Szabó Istvánné Asszonyom békjövén az Isteni tiszteletnek helyére és az Dőry familiát illető Templombeli ülő Székben, mellyben már egynehányan, s nevezetesen Nemes Molnár Borbély Györgyné Asszonyom bé ülven kiket ő különös apprehensiója /sértődése, neheztelése/ lévén ő Kigelmére minden igaz ok nélkül egy egész Soltáros nagy könyvet fellvett és azt Molnár Borbély Györgyné Asszonynak ky negyedik volt hozzája keze Szárát másokon által hajolván közönséges mások nagy botránkozásával úgy meg ütötte, hogy mégmostanig az által esett kékség rajta meg esmerszik. Minthogy ezen folyó esztendőben januárius havának 17-dik napján ezen nemes Consistorium által olyan Determinatio /határozat/ tétetet, hogy akik azon Determinatio után a Templomban lármázni veszekedni s másokat botránkoztatni merészlenének magok ülő Székiből azonnal pribáltassanak /megfosztassanak/, Annakokáért ezen Determinationak a Cathedrálul lön publicáltatásával és az Ecclesia Tagjai előtt közönséges lön tétetésével Josvai Szabó Istvánné Asszony Semmit sem gondolván azon ülő székéért Vice Curator Szántay Mihály Urunk adott hat forintot melyk ezt Josvai Szabó Istvánné Asszonynak visszaadattván azon ülő Székiből eltilalmaztatik.” /Ejkv.1758.I.189./

A templomi székek használata, a templomi ülésrend évszázadokon át igen sok problémát okozott a mindenkori városi és egyházi vezetésnek. A templomi székjoggal kapcsolatos feszültség eredője a templom befogadóképessége és a gyülekezet lélekszáma

közötti nagy különbség volt. A sok kellemetlenséggel járó és a gyülekezet békéjét sokszor felborító székjog-vita, székper akkor csökken erősen, amikor 1808-ban az ú.n. „Újtemplom” felépül és a gyülekezet a két templomban megoszlik./ Már előzőleg a kérdésen úgy próbáltak segíteni, hogy az ú.n. „külső temetőben”, a XVII. századtól emlegetett „Deszka templomban” sátoros /nagy / ünnepeken istentiszteleteket tartottak, előírva, hogy mikor és milyen liturgiával tartoznak a lelkészek az istentiszteleteken szolgálni.

A „feketeszék” szerepe - Fegyelmezés

Mint már az előzőek során említettük volt, még visszatérünk a „feketeszék” ügyére.
Ime:

Egyik rendkívüli, megdöbbentően elgondolkodtató egyházfegyelmező szokás, illetve eszköz volt az eklézsiakövetés eme módja. Aki valamilyen bűnével megsértette Istent, az Ő parancsolatát, az Ő egyházát, aki a jó erkölcs ellen vétett, paráznaságon, lopáson rajtakapatott, felebarátját rágalmazta, susárolta, „bémocskolta”, addig nem lehetett részese a gyülekezeti közösségnek, amíg az e célra szolgáló vezeklő ruhát, az ú.n. „fekete köntöst” magára nem öltötte és a fekete székben, vétkének nagysága szerint, háromszor, vagy négyszer felállva, Istentől és a gyülekezettől bocsánatot nem kért és az ilyen nyilvános bünbánat, vezeklés után a gyülekezet lelkésztől feloldozást nem nyert. Csak ezután fogadtatott vissza a gyülekezet közösségébe. Különben – főképpen paráznaság esetében – vagy a pallos, vagy a bitófa várta. Az egyházköveték az egész istentisztelet ideje alatt a feketeszékben állottak, amely a templom közepén volt, ahol a vezeklő bűnös legjobban a gyülekezet szeme előtt lehetett.

Az erkölcsi vonatkozású büntetések közül érdekesnek tartjuk közölni a következő esetet:

„Anno domini 1643 29 septembris. Én Máthé Istvánné Herczeg Zsuzsanna adom tudására az kiknek illik, hogy én az vétekben estem volt ennek előtte, úgymint, ki az mezőn laktam az pajkos legényekkel, mely gonoszságomért halál volt volna fejemen, de Haller Sámuel uram önagysága intercessiójára az böcsületes tanács megengedett ilyenformán: Hogyha ennek utána valami gonosz életre adnám magamat és megbizonyosodnék minden kedvezés nélkül megölettessem. Én Máthé István én is kötöm arra magamat, hogyha én is tudván feleségemnek latorságát és mégis véle lakván azon suplicium legyen fejemen, mely az feleségemén. Ez dologra mind feleségemmel kezünket adtuk az böcsületes birónak és az egész tanácsnak.” Ezt követte a feketeszékben való megjelenés.

Jogtörténeti szempontból a következő esetet közöljük:

Az 1650. esztendőből: „Beke András deák uram bíróságában ment végben minden dolgának állapotja, amaz régtől fogván bujdosó és sok emberséges embereket nyughatatlanító, gonosz, feslett erkölcsű, mindenétől elfosztatott Sűcs Jánosnak, kinek elsőbben az nemes vármegyén lett gratiája /megbocsátása/, annak utána semmi lett okon és módon ellene nem obstalható /kifogásolható/ becsületes városunktól és lelki tanítónktól, az clarissimus /igen nagy tekintélyű/ Kőrösi Mihály uramtól, noha ez előtt Seres György uram bíróságában ad morten sententiáztatott / halálra ítéltetett/ volt, de ellábalván exvinculis /a börtönből/ néhány esztendeig oda bujdosván egy latrával /gonosztevővel/, Lakatos Andrással; mostan immár csudálatos mesterséggel magát városunkban introdukáltatván /bebocsáttatván/ és négyszer fennálván az feketeszékben és köntösben, városunkban szabados lakása engedtetett, erős reversalist adván magáról 1647. esztendőben. /Szendrei J. 1890.517./

A templom orgonája

A templom nyugati részében, az ú.n. csonkatorony alatt, a szentéllyel szemben helyezkedik el a környezethez alkalmazkodni igyekvő neogót stílusban épült orgona, amely a templom kitűnő akusztikájával párosultan nagyszerű lehetőséget nyújt koncertek rendezésére is.

Kifejezetten az orgona és énekkarok elhelyezkedése számára épült 1895-ben, szintén a környezethez való alkalmazkodás igényével /Szendrei J.1890.34./, a kórus, melyet Kun Kálmán törvényszéki bíró építtetett. Ekkor került vissza az orgona a szentélyből régi helyére a nyugati oldalra. Még az építés évében készült el a pécsi Angster orgonagyár kivitelezésében özv. Kaszás Jánosné, szül. Heer Erzsébet „kizárólagos adományából.” A két-manuális hangverseny-orgona, neogót stílusú házban, mechanikus csúszkaladás rendszerű. Az első manuálban 8, a másodikban 6 regiszter van. A legnagyobb síp hossza 5,5 m, a legkisebb sípé pedig 6 mm. A fásípok száma 170, a fémsípoké pedig 3010 db. Az orgona 1971-ben a városi tanácstól szembenüléstől biztosító német gyártmányú új játékasztalt kapott.

Az egyház legközelebbi terve a változatok további gazdagítása.

A TÁRSADALOMNAK NYÚJTOTT SEGÍTSÉG

Koncertek a templomban

A városi művelődésügyi osztály, illetőleg a városi Művészeti és Propaganda Iroda – Flach Antal – szerkesztésében és a Filharmónia rendezésében 1965 tavaszán a város 600 évfordulója alkalmából megindult a „Collegium Musicum”-sorozat, amely ezután minden évben tavasztól ősziig, a templom legújabb restaurálásának megkezdéséig, 1976-ig értékes műsoraival és neves művészek orgonajátékával széles körű látogatottságnak örvendett és maradandó emlékeket hagyott és amely 1982-től a templomban újra megindult. A kitűnő akusztikával rendelkező templomot szívesen vették igénybe a különböző kongresszusok rendezői, a Műszaki Egyetem Valétázó diákjai és a különböző utazási irodák kirándulóik részére.

Bibliai múzeum

Merész lépésre határozta el magát a presbiterium, amikor 1955-ben a templom részére ajándékként átvette kiállítás céljából Csia Lajos sok ötlettel és szemléltető módon összeállított bibliai múzeumát. A kétségtelenül gazdag anyagú, sok tárolóasztalból álló, saját villanyvilágítással rendelkező látnivaló tanulságos ismeretanyagot tartalmazott főképpen a fiatalság számára. A Pasaréti Gyülekezet otthonából szállították, nem kis költséggel Miskolcra. A bibliai múzeum 1961-ig volt látható a csonkatorony és orgonakarzat alatt, amikor elszállították Sárospatakra, miután megoszlottak a vélemények az anyag templomi elhelyezését illetően.

A toldaléképületek

A cinterem

A Consistórium 1816 „Böjt elő Havának 4. napján” /Ejkv.1816.5./ tartott ülésében foglalkoznak a cinterem ügyével. „minek utánna Eklesiánk Ó templomunk megromladozott Czinteremje meg építése meg határozatott.” A kivitelezést megnehezítette a szállítás gondja. Megoldására mert „nem lehetvén mindig elegendő szekereket találni, gazdaságosabbnak vélné - Consistórium – hogy ha Eklesiánk azon sükségére 2 vagy 4 ökör vétetnék... Curatorunknak maghagyatott, hogy azok után való alkalmas szekeret...s két Béreseket száraz Convencióra /megegyezésre/, –itt száraz kosztra értendő - eleve fogadni igyekezzen.”/Ejkv.1816.6./ Gyors ütemben hozzáfognak az építkezéshez. Intézkednek, hogy az épület minél előbb elkészüljön. Stílusát is meghatározzák neogót formában. Ahogyan olvashatjuk: „szürke jőféle kövekből készitendő Ajtófeleknek, két Gothusi formájú ablakoknak megrendeléséről gondoskodnak Katsberger miskolci kőfaragónál.” /Ejkv.1816.15./

Az 1817 Szent Jakab Havának 27-ik napját írják, amikor „Fő Curator Szathmáry Király József előülése alatt tartott Ekklésiai Köz Gyülés” /Ejkv. 1817.81./ már a cinterem befejező munkálataival foglalkozik. Elrendelik, hogy a bejárati csarnok „kemény faragott kővel padimentomoztasson ki.”/ Ejkv.1817.81./ Ezt az évszámot örökíti meg a terem ajtajának zárszerkezete. is.

Az épületnek a templommal való összhangját zavarta az utóbbi időkig cserépfedélzete. Ezt is fazsindellyel cserélte az 1976-81-es restauráció. A cinterem baloldali részéből egy nagyobb ajtó nyílik a volt karzatra vezető lépcsőfeljáróhoz és egy kisebb ajtó, amely egy szűk helyiségbe vezet. A cinteremnek két gótikus kiképzésű bejárati ajtaja van az északi és nyugati oldalon. A régi lépcsőházban 1980-ban falikutat helyeztek el. A felújítás során a cinterem új feljárati lépcsősort kapott és így teljessé vált az egész objektum szépsége.

Az 1976-os rekonstrukció során a templom északi oldalfala vakolatának leverése után előtűnt a cinterem keleti oldala mellett két, kétszintű gótikus boltozat nyoma, mely egyemeletes építményre enged következtetni. Ez független az 1939-ben feltárt sekrestyétől, melynek alapfalát legutóbb 100-150 cm-re megmagasították, tetejét téglával fedték, hogy a volt toldaléképület jobban érzékelhető legyen. A kettős boltozatnyom titkának feltárása a következő idők izgalmas feladata lesz.

A ravatalozó

Az egyházi jegyzőkönyvek függelékében levő számadások tanulmányozása során egész véletlenül és váratlanul bukkantam 1762-ben a 74-es tételre, ahol ez áll: „Az ócska czintermet bontani volt Két Napi Számos.”/ Ejkv.1762.74./

A bejegyzés előtt és után gerendák, deszkák, lécek, zsindelyek, sarokvasak és hevederek, szögek, ács,-és kőműves munkák költségei tanúskodnak az új cinterem-ravatalozó felépítéséről, melyet már a következő esztendőben befejeztek. Így hát a mai, ravatalozónak használt cinterem 1763-ben készült el. Ezzel a bejegyzéssel sok korábbi feltevés, sőt állítás dől meg. Egyrészt nyilvánvalóvá lett, hogy a mai cinterem-ravatalozónak elődje is volt, amelyről eddig semmit sem tudtunk. Azt azonban, hogy ez az „ócskává” lett, lebontásra megérett cinterem mikor épült, homály fedi. Másrészt ez a régi cinterem arra enged következtetni, hogy a temetkezési kápolna utódjából, a torony előépítményéből való temetést már az 1700-as években áttették a templom déli bejáratához épített, direkt temetési célokra használt toldaléképületbe, amely az 1981-ben befejezett restaurálási munkák során, keleti ablakát is kibontva, színes üveggel ellátva eredeti „komor szépségében”, beépített kényelmes,

finom vonalú székeivel méltó része lett a templomnak és a legigényesebb ízlést is szolgálja.

A templom mellett épült kápolnák problémája

A cinterem és ravatalozó építésének ügye világos. Megoldatlan probléma azonban a templomhoz, illetőleg a templom mellé épített kápolnák: a „Szent Mihály arkangyal” és a „Szűz Mária mennybemenetelének tiszteletére” épített kápolnák kérdése. A Szent Mihály kápolnáról ui. M.Kiss Lajos tanulmányában / Vö: Marjalaki Kiss L.,1955.13-17./ azt mondja, hogy ez a XV. században keletkezett épület, az 1557-ben épült harangtoronynak – amelyről szólni fogunk - az alapját képezte. Tehát nem a templom északi oldala mellett /hozzáépítve/, hanem külön épült. Viszont Keszi Kovács László a vonatkozó korabeli latin nyelvű oklevelekre / K. Kovács L.,1972.56. Ad latus ecclesie parochialis sancti regis Stephani fundate. Szendrei J, 1904.76.121.(Oklevéltár) / hivatkozva állítja, hogy a kápolna nem különálló építmény volt, hanem azt a templom oldalához, a templomhoz / ad latus / építették.

Az északi falnál 1939-ben, illetőleg 1941-ben történt ásatás során, a feltárt alapokkal és megtalált átjáró ajtóval kapcsolatos Megay Géza ama állítását, hogy ti. azok egy sekrestye alapfalai, illetőleg bejárati ajtaja, K.Kovács László kétségbe vonja és úgy ítéli, hogy a feltárás nem egy sekrestye, hanem a Szent Mihály kápolna ottani létezését igazolja, amelyről az idézett oklevelek is szólnak. Véleményének alátámasztására utal a templom északi falán ma is látható falvisszaugrása, illetve annak méretére, amely csaknem az egész északi falon végigvonul. Alig képzelhető el ugyanis, hogyha az épület tetőszerkezetének csatlakozási pontja volna – mint feltételezik - , az egész falat a sekrestye foglalta volna el. Feltételezhető tehát”, hogy az északi falhoz nem csak a sekrestye épült, hanem a Szent Mihály kápolna is, amelynek a bejárata lehetett a sekrestyéből is, vagy esetleg ott, ahol ma az északi falban a rózsablak van./K.Kovács L.1972.56./

Növeli a problémát, hogy még egy másik kápolna, a Szűz Mária kápolna helyét is meg kellene találni, ugyanis a korabeli okiratok szerint „voltak oltárok és léteztek kápolnák.” /K.Kovács L.1972.56./ Az építmény szintén latin nyelvű alapítólevele, melyet a jus patronatus alapján a város tanácsa állított ki, félreérthetetlenül megmondja „...engedélyeztük, hogy a Szent Istvánról nevezett paróchiális egyházunk oldalához északon, azaz a város felőli részen a boldogságos Szűz Mária mennybemenetelének tiszteletére és dicsőségére kápolnát építsen” /K.Kovács L. 1972.67./ ti. csabai Kowách István a királyi felség gyaloghadai parancsnoka, aki ezzel átruházott kegyúri jogot is nyert.

Az oklevélből kitűnik a kápolna északi elhelyezése, de további kérdés, hogy az északi templomfal melyik részén történt ez? K. Kovács László úgy látja, hogy erre a kérdésre a feleletet az északi falnál végrehajtandó, az 1895-ben /?/ épült cinteremre is kiterjedő részletes feltárás adhatja meg. /K. Kovács L.1972.56./

Bodó Sándor az „Adatok a miskolci avasi templom kápolnáihoz” c. dolgozatában foglalkozik a két kápolna építésének történetével. Vizsgálat tárgyává teszi a templom déli oldalánál az építési lehetőségeket. Nem tartja kizártnak, hogy a Szent Mihály-kápolna esetleg a mai ravatalozó helyén épült. Erre nézve azonban bizonyítható adatot nem talált.

Az egyházi jegyzőkönyv az 1763-ban épült ravatalozó elődjét, amelynek bejegyzését megtaláltuk, mert „megromlott”, le kellett bontani, nem kápolnának, hanem „cinteremnek” mondja. K. Kovács Lászlóval egyetértve arra az álláspontra jut, hogy a két kápolna az északi oldalfal mellett, ahhoz építve állott. Hivatkozik a Szrogh-féle rajzra, majd a Prixner-féle metszetre./ Bodó S. 1972.77./, mint amelyek dokumentumok lehetnek arra, hogy a XIX. század elején ezek a kápolnák az északi fal mellett még fennállottak. Egyebekben nem talált írásos adatot a kápolnák sorsáról és megszűnéséről a Szűz Mária kápolnára vonatkozó 1681

keltezésű okiraton kívül, mely a kápolnát, mint meglevő „Segrestye - ként” említi. / Szendrei J.1904.534. Szűz Mária kápolnára vonatkozó 1681. keltezésű okirat. Vö: Bodó S. 1972. 77. /

- Folytatjuk -

Miskolc

ÉSZAKMAGYARORSZÁGI HÍR

Pásztor László, Pásztor Lászlóné H-3530. Miskolc, Arany János u. 35. 4/2.

Tel.: + 36 70 206 1739

Tel.: + 36 70 570 8895

Tel.: +36 46 738 982

E-Mail: pasztorlaszlo.adri@hdsnet.hu

Weblap: <http://kiralylajos.extra.hu>